

УДК 343.337

DOI <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2021-1.12>

Ю. С. Поломаний, прокурор
Одеської місцевої прокуратури № 4

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ СУБ'ЄКТІВ НАЙМАНСТВА

У статті досліджується поняття й ознаки суб'єктів найманства. Звертається увага на те, що «суб'єкт злочину» за Кримінальним кодексом України та «найманець» не тотожні поняття. Обґрунтовується висновок про необхідність подальшого вдосконалення визначення найманця, передбаченого у примітці до статті 447 Кримінального кодексу України. Пропонується нова редакція пункту 2 примітки до статті 447 Кримінального кодексу України. Висвітлюються проблеми кваліфікації найманства та пропонуються шляхи їх вирішення.

Особливістю статті 447 Кримінального кодексу України є те, що «суб'єкт злочину» та «найманець» не тотожні поняття. За частиною 4 статті 447 Кримінального кодексу України суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка досягла 16 років і відповідає ознакам найманця, передбаченим у примітці до статті 447 Кримінального кодексу України. Визначення найманця має особливе значення не тільки під час встановлення суб'єкта злочину, але й під час кваліфікації найманства за іншими ознаками складу злочину. Наприклад, вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання та використання є ознаками об'єктивної сторони найманства тільки тоді, коли вони вчиняються стосовно найманців.

Винна особа повинна усвідомлювати, що вербує, фінансує, матеріально забезпечує, навчає та використовує саме найманця, а не будь-яку іншу особу. Найманець як особа, стосовно якої вчиняється злочин або за допомогою якої вчиняється злочин, повинен відповідати ознакам, передбаченим у примітці до статті 447 Кримінального кодексу України, найманець як суб'єкт злочину повинен відповідати ознакам злочину, передбаченим у статтях 18–22 Кримінального кодексу України та примітці до статті 447 Кримінального кодексу України.

Системне тлумачення статей 447, 18, 22 Кримінального кодексу України дає підстави для такого висновку стосовно суб'єктів найманства: за частиною 1 статті 447 Кримінального кодексу України суб'єкт злочину загальний – фізична осудна особа, яка досягла 16 років; за частиною 2 статті 447 Кримінального кодексу України суб'єкт злочину спеціальний – службова особа; за частиною 3 статті 447 Кримінального кодексу України суб'єкт злочину може бути як загальним, так і спеціальним (службова особа); за частиною 4 статті 447 Кримінального кодексу України суб'єкт злочину спеціальний – фізична осудна особа, яка досягла 16 років і відповідає ознакам найманця, передбаченим у примітці до статті 447 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: суб'єкт злочину; загальний та спеціальний суб'єкт злочину; осудна особа; найманець; найманство.

Yu. S. Polomanyi. The concept and features of the subjects of mercenarism

The article examines the concept and features of the subjects of mercenarism. Attention is drawn to the fact that the subject of the crime in the Criminal Code of Ukraine and the mercenary are not identical concepts. The conclusion about the need to further improve the definition of a mercenary, provided for in the note of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine. A new version of paragraph 2 of the note of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine. The problems of mercenarism qualification are covered and the ways to solve them are suggested.

A feature of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine is that the subject of the crime and the mercenary are not identical concepts. In the part 4 of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine, the subject of the crime is a natural sane person who has reached 16 years of age and meets the characteristics of a mercenary, provided in the note of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine. The definition of a mercenary is particular importance not only in identifying the subject of the crime, but also in qualifying the mercenarism by the other elements of the crime. For example, recruitment, financing, material support, training and use are features of the objective side of mercenarism only when they are committed against mercenaries.

The guilty person must be aware that he/she is recruiting, financing, providing, training and using the mercenary and not any other person. The mercenary as a person against whom a crime is committed or with the help of whom a crime is committed, must meet the criteria provided for in the note of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine. The mercenary, as the subject of the crime, must meet the characteristics of the crime in articles 18–22 of the Criminal Code of Ukraine and notes of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine.

System interpretation of art. 447 and articles 18, 22 of the Criminal Code of Ukraine gives grounds for the following conclusion regarding the subjects of mercenaries: in the part 1 of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine, the general subject of the crime is a natural sane person who has reached 16 years of age; in the part 2 of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine, the special subject of the crime is an official; in the part 3 of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine, the subject of the crime may be both general and special (official); in the part 4 of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine, the subject of the crime is special, a natural sane person who has reached 16 years of age and meets the characteristics of a mercenary, provided in the note of art. 447 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: subject of crime; general and special subject of crime; sane person; mercenary; mercenarism.

Постановка проблеми. Проблематика найманства в останні роки стала для України нагальною і гострою. Залучення в найманські механізми по всьому світу тисяч українських громадян для участі у збройних конфліктах, військових та насильницьких діях, спрямованих на порушення внутрішньої безпеки інших держав, а також залучення в найманські механізми тисяч іноземців та осіб без громадянства для участі у збройних конфліктах, військових та насильницьких діях, спрямованих на порушення внутрішньої безпеки України, зумовлює актуальність наукового дослідження поняття й ознак суб'єктів найманства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найманство у своїх роботах досліджували такі вчені, як: Р.А. Адельханян, І.М. Арцибасов, І.П. Бліщенко, Я.М. Брайнін, П.С. Дагель, З.А. Ебзеєва, О.Д. Г'язнов, Л.В. Іногамова-Хегай, О.Г. Кибальник, Ф.В. Короткий, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнецова, А.О. Купріянов, О.П. Майструк, О.Ю. Молібога, С.М. Мохончук, А.В. Наумов, О.В. Наден, К.Л. Осипов, В.П. Панов, О.О. Скрильник, Ю.О. Решетов, А.Н. Трайнін, Т.П. Шестопал, К.В. Юртаєва й інші. Більшість зазначених досліджень були проведені до внесення змін у ст. 447 Кримінального кодексу (далі – КК) України, тому об'єктивні та суб'єктивні ознаки найманства потребують переосмислення з урахуванням змін, які відбулися на рівні національного кримінального права.

Мета статті – визначення поняття й ознак суб'єкта найманства, встановлення співвідношення між ознаками суб'єктів злочинів, передбачених ст. 447 КК України, та найманцями.

Виклад основного матеріалу. Особливістю ст. 447 КК України є те, що «суб'єкт злочину» та «найманець» не тотожні поняття. За ч. 1 ст. 18 КК України суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність. У ч. 2 цієї статті передбачено, що спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа. Системне тлумачення ст. ст. 447, 18, 22 КК України дає підстави для такого висновку стосовно суб'єктів найманства: за ч. 1 ст. 447 КК України суб'єкт злочину загальний – фізична осудна особа, яка досягла 16 років; за ч. 2 ст. 447 КК України суб'єкт злочину спеціальний – службова особа; за ч. 3 ст. 447 КК України суб'єкт злочину може бути як загальним, так і спеціальним (службова особа); за ч. 4 ст. 447 КК України суб'єкт злочину спеціальний – фізична осудна особа, яка досягла 16 років і відповідає ознакам найманця, передбаченим у примітці до ст. 447 КК України.

Щодо того, що суб'єктом найманства є фізична особа (людина), дискусій зазвичай не виникає. Однак Законом України № 314–VII від 23 травня 2013 р. у Загальну частину КК України внесено окремий розділ «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 96–3 цього розділу, однією з підстав для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи злочину, передбаченого ст. 447 КК України. Незважаючи на те, що деякі науковці заходи кримінально-правового характеру вважають фактично притягненням до кримінальної відповідальності [1, с. 181–182], юридично суб'єктом злочину є лише фізична особа. Проте вчинення найманства уповноваженою особою від імені юридичної особи варто враховувати під час кваліфікації злочину. П.П. Андрушко вважає, з позиції доктрини кримінального права юридична особа сама собою не може вчинити будь-які дії, зокрема й такі, які можуть містити склад злочину чи розцінюватися як участь у якихось злочинах. Конкретні злочини можуть бути вчинені лише конкретними фізичними особами – її працівниками / персоналом, зокрема її службовими особами, керівниками, уповноваженими особами юридичної особи, які не мають трудових відносин із юридичною особою [2, с. 111–115]. Оскільки прямої вказівки на те, що уповноважена особа повинна виконувати функції службової особи, немає, то можна зробити висновок, що уповноважена особа, яка діє від імені і в інтересах юридичної особи, може бути як загальним, так і спеціальним суб'єктом. Дії такої особи можна кваліфікувати відповідно до ч. ч. 1 або 3 ст. 447 КК України або ч. ч. 2 або 3 ст. 447 КК України.

Наступною ознакою суб'єкта злочину є осудність. За ч. 1 ст. 19 КК України осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. У сучасній науці кримінального права є пропозиції виділяти три критерії осудності: соціально-медичний, психологічний та юридичний. Так, В.М. Куц вважає, що соціально-медичний критерій повинен визначатися словами «за своїм психічним станом» і означає, що суб'єкт під час вчинення злочину, по-перше, досяг певного рівня психічних функцій та соціалізації, який дозволяє йому усвідомлювати істинний сенс того, що діється, та керувати своїми вчинками, по-друге, він не страждає жодною із хворобливих вад психіки, що позбавляє його спроможності звітувати у своїх діях чи керувати ними. Психологічний критерій осудності, на його думку, формулюється, як і у класичному розумінні цього критерію, а саме як здатність особи усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпечність діяння та керувати ним. Юридичний критерій впливає із двох попередніх і позначає здатність особи, що вчинила злочин, бути відповідальною за вчинене діяння, підлягати кримінальній відповідальності. Осудність, таким чином, – це здатність особи до усвідомлення та сприйняття сенсу осуду [3, с. 17–23].

Названа думка зазнала критики з боку інших науковців через те, що таке визначення осудності обмежує її і зводить до доцільності застосування покарання до засудженого за вчинення злочину [4, с. 127–136]. Але потрібно враховувати те, що на практиці трапляється, що особа, яка не має психічної хвороби, через об'єк-

тивні обставини свого життя не досягла певного рівня психічних функцій та соціалізації, який дозволяв би їй усвідомлювати істинний сенс того, що діється, та керувати своїми вчинками. Наприклад, дитина в ранньому віці потрапляє до наймачів, які її матеріально забезпечують, навчають, виховують. Умови життя такої дитини впливають на її психічний розвиток і на процес соціалізації. Вона може не усвідомлювати істинного сенсу того, що відбувається, адже нав'язані їй стереотипи антисоціальної поведінки можуть сприйматися нею як соціально корисні. На наш погляд, осудність та неосудність особи необхідно встановлювати за допомогою двох критеріїв: медичного / біологічного і юридичного / психологічного. Соціальний критерій, хоча і впливає на процес усвідомлення особою сенсу своїх дій, не може вважатися критерієм осудності та неосудності через те, що будь-яка поведінка особи зумовлена соціальним середовищем. Уважаємо виправданою позицію законодавця, відображену в ч. 1 ст. 103 КК України, за якою в разі призначення покарання неповнолітньому суд, крім обставин, передбачених у ст. ст. 65–67 цього Кодексу, ураховує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку й інші особливості особи неповнолітнього.

З огляду на те, що за ст. 20 КК України особа, визнана судом обмежено осудною, підлягає кримінальній відповідальності, суб'єктом найманства може бути не лише осудна особа, але й обмежено осудна особа. У ч. ч. 1–3 ст. 447 КК України не має вказівки на приналежність суб'єкта злочину до певної держави, на підставі чого можна зробити висновок, що суб'єктом злочинів, передбачених вказаними частинами статті, можуть бути громадянин України, іноземець або особа без громадянства.

За ч. ч. 2, 3 ст. 447 КК України спеціальним суб'єктом злочину є службова особа. У ч. ч. 3, 4 ст. 18 КК України міститься загальне визначення службової особи. У примітці до ст. 364 КК України передбачені майже тотожні визначення службової особи (за винятком того, що законодавець вказав конкретні статті, за якими суб'єктами злочинів можуть бути певні службові особи). Варто погодитись із В.Я. Громко в тому, що використання однакового терміна «службова особа» у статті Загальної частини КК України та примітці до ст. 364 Особливої частини КК України є неприпустимим, якщо вони є різними поняттями, і безглуздим, якщо за суттю визначають те саме поняття [5, с. 181–188]. Але ми повинні користуватися чинним законодавством незалежно від нашої волі, тому ознаки службової особи як суб'єкта корупційних злочинів можна використовувати і під час визначення ознак службової особи як суб'єкта інших злочинів.

На підставі кримінального законодавства України П.П. Андрушко виділив такі категорії службових осіб: 1) особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування; 2) особи, які обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням; 3) особи, які обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням [6, с. 25–26].

У науці кримінального права є також інші класифікації службових осіб за законодавством України. Серед них виділяють: 1) представників влади або місцевого самоврядування; 2) службовців, які на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій; 3) осіб, що виконують перелічені функції за спеціальним повноваженням, якими особа наділяється повноважними органами державної влади, органами місцевого самоврядування, центральним органом державного управління зі спеціальним статусом, повноважним органом або повноважною посадовою особою підприємства, установи, судом або законом; 4) посадових осіб іноземних держав та міжнародних організацій [7, с. 171–177].

З наведених класифікацій видно, що встановлення ознак службової особи як суб'єкта злочину кримінального законодавства недостатньо. Із цією метою потрібно керуватися положеннями: Конституції України, Закону України «Про державну службу», Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», Закону України «Про судоустрій та статус суддів», Закону України «Про місцеві державні адміністрації», Указу Президента України «Про систему центральних органів виконавчої влади» й іншими нормативно-правовими актами. Можна враховувати роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, які надані в постанові «Про судову практику у справах про хабарництво» № 5 від 26 квітня 2002 р. У постанові роз'яснюється, хто належить до представників влади, що треба розуміти під організаційно-розпорядчими й адміністративно-господарськими обов'язками.

За ч. 4 ст. 447 КК України суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка досягла 16 років і відповідає ознакам найманця, передбаченим у примітці до ст. 447 КК України. Визначення найманця має особливе значення не тільки під час встановлення суб'єкта злочину, але й під час кваліфікації найманства за іншими ознаками складу злочину. Наприклад, вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання та використання є ознаками об'єктивної сторони найманства тільки тоді, коли вони вчиняються стосовно найманців. Винна особа повинна усвідомлювати, що вербує, фінансує, матеріально забезпечує, навчає та використовує саме найманця, а не будь-яку іншу особу. Найманець як особа, стосовно якої вчиняється злочин або за допомогою якої вчиняється злочин, повинен відповідати ознакам, передбаченим у примітці

до ст. 447 КК України, найманець як суб'єкт злочину повинен відповідати ознакам злочину, передбаченим ст. ст. 18–22 КК України та примітці до ст. 447 КК України.

За чинною редакцією ст. 447 КК України найманцем можна вважати особу, яка має такі ознаки: 1) спеціально завербована в Україні чи за її межами для того, щоб брати на території України чи території інших держав участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкодження діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності; 2) бере участь у воєнних або насильницьких діях із метою одержання будь-якої особистої вигоди; 3) не є ні громадянином (підданим) сторони, що перебуває в конфлікті, ні особою, яка постійно на законних підставах проживає на території, яка контролюється стороною, що перебуває в конфлікті; 4) не входить до особового складу збройних сил держави, на території якої здійснюються такі дії; 5) не послана державою, яка не є стороною, що перебуває в конфлікті, для виконання офіційних обов'язків як особи, яка входить до складу її збройних сил.

Однією з основних ознак найманця є приналежність до певної держави. У юридичній літературі зазначено, що у визначенні поняття «найманство», наданому у ст. 447 КК України, поєднуються такі його форми: у вузькому розумінні (воєнне найманство) і в широкому розумінні, тобто поєднане з насильницьким втручанням у внутрішні справи іноземних країн; найманство як щодо власних громадян, так і стосовно іноземців. Беручи до уваги існування двох форм найманства, К.В. Юртаєва вважає неправильним формулювання «не є ні громадянином (підданим) сторони, що перебуває в конфлікті, ні особою, яка постійно на законних підставах проживає на території, яка контролюється стороною, що перебуває в конфлікті», оскільки воно не охоплює випадків найманства в широкому розумінні, що за своїм змістом не пов'язане з наявністю військового конфлікту. На її думку, формулюючи визначення поняття «найманство» та поєднуючи його різні форми, законодавець не повністю врахував різницю між останніми і припустився логічної помилки, яка фактично виключає застосування вказаної норми в разі найманства в широкому розумінні. Тому вона запропонувала викласти зазначену ознаку найманця в такій редакції: «не є ні громадянином (підданим) сторони, що перебуває в конфлікті, ні особою, яка постійно на законних підставах проживає на території, яка контролюється стороною, що перебуває в конфлікті, або сторони, проти якої спрямовані насильницькі дії» [8, с. 132–140].

На наш погляд, законодавець дуже точно сформулював ознаку найманця, яку К.В. Юртаєва критикує. У «Тлумачному словнику російської мови» «конфлікт» визначається як «зіткнення, серйозна суперечність, спір» [9, с. 292]. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» визначає його як «зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів; серйозні протиріччя; гострий спір» [10, с. 570]. Тому ми погоджуємося з Г.О. Усатим у тому, що сферою кримінального конфлікту можуть бути різноманітні соціальні відносини, що охороняються кримінальним законом: державна і суспільна безпека, права і свободи громадян, громадський порядок і порядок управління, військова служба тощо [11, с. 132–140]. Згадуючи сторони, що перебувають у конфлікті, законодавець мав на увазі будь-який із конфліктів: збройний, воєнний та (або) насильницький.

І за міжнародним правом, і за кримінальним правом України для кваліфікації найманства і констатації статусу найманця має значення не тільки приналежність до певної держави, але й територія проживання особи. На відміну від міжнародного права, український законодавець обмежив таку ознаку найманця, як проживання на певній території, вказівкою на те, що проживання має бути постійним і заснованим на законних підставах. Така позиція українського законодавця є виправданою, адже Україна не повинна відповідати за поведінку осіб, які не проживають, незаконно або тимчасово проживають на її території.

У п. 1 примітки до ст. 447 КК України передбачено, що найманець – особа, спеціально завербована в Україні чи за її межами. Це означає, що місцем вчинення злочину може бути як територія України, так і територія інших держав. У примітці до ст. 447 КК України не передбачено, що найманець повинен безпосередньо брати участь у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях. Така позиція українського законодавця є виправданою та науково обґрунтованою з таких причин: по-перше, на практиці може мати місце опосередкована участь найманця у збройному конфлікті; по-друге, суб'єкт злочину за ч. 4 ст. 447 КК України спеціальний, це означає, що дії, передбачені в диспозиції статті повинні вчинятися саме найманцем. Дії інших осіб, які безпосередньо не брали участь, а сприяли участі у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях, треба кваліфікувати за ч. 4 ст. 447 КК України з посиланням на ч. 5 ст. 27 КК України.

Наступною ознакою найманця є те, що він не входить до особового складу збройних сил держави, на території якої здійснюються дії, передбачені ст. 447 КК України. Ми погоджуємося з О.О. Скрильником, яка вважає, що «типичним для найманства є той факт, що жодна держава не готова визнати його дії як свої власні. Тому приналежність до збройних сил – це чіткий критерій для розмежування учасників конфліктів та їхнього правового положення» [12, с. 10]. За ст. 5 Закону України «Про Збройні Сили України», особовий склад Збройних сил України складається з військовослужбовців і працівників Збройних сил України. Окремі посади працівників Збройних сил України можуть комплектуватися громадянами, які проходять альтернативну (невійськову) службу в порядку, визначеному законом.

Найманцем є особа, не послана державою, яка не є стороною, що перебуває в конфлікті, для виконання офіційних обов'язків як особи, яка входить до складу її збройних сил. Відповідно до чинних міжнародних домовленостей, громадяни України мають право брати участь у бойових діях за межами України тільки

у складі миротворчих сил ООН – «блакитних касок». Відповідно до п. 23 ст. 85 Конституції України, до повноважень Верховної Ради України належить схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України. Правові, організаційні та фінансові засади щодо участі України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, а також порядок направлення Україною військового та цивільного персоналу, організації його підготовки та забезпечення визначає Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки».

Обов'язковою ознакою найманця є також те, що він бере участь у воєнних або насильницьких діях із метою одержання будь-якої особистої вигоди. У міжнародно-правових нормах найманцем вважається особа, яка керується головним чином бажанням одержати особисту вигоду, яка спонукається обіцянкою виплати або виплатою матеріальної винагороди. Вилучивши з попередньої редакції ст. 447 КК України вказівку на те, що найманець може діяти тільки з метою отримання матеріальної винагороди, український законодавець, з одного боку, вийшов за межі міжнародно-правового визначення найманців, з іншого боку, не вийшов за межі корисливої мети дій найманців, яка виявляється у прагненні до матеріальної вигоди для себе або для інших осіб, у долі яких винний зацікавлений.

У п. 2 примітки до ст. 447 КК України законодавець припустився логічної помилки. Якщо в п. 1 примітки до ст. 447 КК України передбачено, що найманцем є особа, спеціально завербована, щоб брати участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях, то логічно було б у п. 2 примітки зазначеної статті вказати, що найманцем є особа, яка бере участь у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях. Але законодавець не вказав на участь найманців у збройних конфліктах із метою одержання будь-якої особистої вигоди.

Зайвою, на наш, погляд є вказівка законодавця на те, що найманцем вважається особа, яка бере участь у воєнних або насильницьких діях. За такого формулювання найманство вважається кримінально караним тільки в разі участі у воєнних або насильницьких діях. Виявляється, що вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання є кримінально караними лише тоді, коли вони вчиняються стосовно найманців, які вже беруть участь у воєнних або насильницьких діях. Виникає абсурдна ситуація, коли найбільш суспільно небезпечні діяння, які полягають у вербуванні, фінансуванні, матеріальному забезпеченні, навчанні осіб, які раніше не брали та не беруть участі у воєнних або насильницьких діях, не є кримінально караним найманством.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. З метою вдосконалення визначення найманця, передбаченого кримінальним законодавством України, пропонуємо п. 2 примітки до ст. 447 КК України викласти в такій редакції: «Діє з метою отримання будь-якої особистої вигоди».

Під час кваліфікації злочину, передбаченого ч. 4 ст. 447 КК України, варто враховувати, що встановлення суб'єкта злочину залежить від спрямованості дій винного. Якщо дії спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкодження діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності України, суб'єктом злочину може бути тільки іноземець або особа без громадянства, яка постійно на законних підставах не проживає на території України. Якщо дії спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкодження діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності, іншої держави, суб'єктом злочину є громадянин України й особа без громадянства, яка постійно проживає на території України. Такий висновок було зроблено на підставі визначення найманця, яке передбачене у примітці до ст. 447 КК України, а також ст. ст. 7, 8 КК України.

Список використаних джерел:

1. Нерсесян А.С. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичної особи: аналіз нового законопроекту. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2013. № 2 (14). С. 181–182.
2. Андрушко П.П. Щодо відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення у вигляді застосування до них заходів кримінально-правового характеру. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 3. С. 111–115.
3. Куц В.М. Теоретико-прикладні аспекти проблеми суб'єкта злочину. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1996. Вип. 1. С. 17–23.
4. Васильєв А.А. Формула та критерії осудності в кримінальному праві. *Форум права*. 2010. № 4. С. 127–136.
5. Громко В.Я. Загальні ознаки службової особи як спеціального суб'єкта злочину за кримінальним правом України. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2015. № 11. С. 181–188.
6. Андрушко П.П. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочину. *Юридичний вісник України*. № № 24, 25–26. URL: http://yuricom.com/ua/legal_practice/analitichna_yurysprudentsiia/sluzhbova_osoba_yak_spetsialnyi_subiekt_zlochynu-publication/.
7. Гончар Т.О. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочину. *Правова держава*. 2012. № 12. С. 171–177.

8. Юртаєва К.В. Визначення найманства за законодавством України про кримінальну відповідальність. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2017. № 2 (16). С. 132–140.
9. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. Москва : Азбуковник, 1999. 846 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь, 2005. 1736 с.
11. Усатий Г.О. Теоретико-правові засади визначення сутності кримінально-правового конфлікту. *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 1. С. 129–140. URL: <http://lclaw.knu.ua/index.php/item/153-teoretyko-pravovi-zasady-vuznachennya-sutnosti-kryminalno-pravovoho-konfliktu-usatyi-h-o>.
12. Скрильник О.О. Міжнародно-правова регламентація боротьби з найманством : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2010. 24 с.